

כנס – צבא ובטחון

16 בספטמבר 2008

אלוף אהרון זאבי

אני רוצה לדבר על ההווה ועל העתיד ואני חושב שנצבר די ניסיון להתמודד נכון עם האתגר שנובע משינוי בטבע המלחמות, הלחימה באינתיפאדה הראשונה והשנייה, מלחמת לבנון הראשונה והשנייה ומה שביניהם, תקופות מאוד קשות שעברנו, הניסיון האמריקאי באפגניסטן ובעיראק, השנים האחרונות המוצלחות יחסית בפעולות שלנו באיו"ש ובעזה לאחר ההתנתקות ובתקופות הרגיעה, עכשיו זו אחת מהן והשנה האחרונה של פעולה מוצלחת של כוחות ארה"ב בקואליציה בעירק לדעתי לא מדברים הרבה ולא לומדים מספיק מדוע ארה"ב בשנה האחרונה מצליחה להוריד את הטרור בצורה דרסטית.

אנחנו בספטמבר '08, שמונה שנים לאחר פרוץ האינתיפאדה השנייה ו-7 שנים לאחר נפילת מגדלי התאומים ואני חושב שהגיע הזמן שנסכם את המגמות לעתיד ואת השפעתם עלינו, על המערב. נבחן את מאפייני המלחמה, נכניס תובנות שאנחנו כוחות של המערב נלחמים דרך אותה מלחמה חדשה, יש שינוי עמוק ואנחנו מסוגלים לאפיין אותו ולנסות לבנות מערך שייתן מענה ב-10-20-30 השנים הבאות, ולהתוות קיום לעתיד, צה"ל ומדינת ישראל לא יכולים להרשות לעצמם שלא לצאת מהמאבק הזה בהצלחה, פשוט אין לנו את הלוקוס הזה, זה נכון מול חיזבאללה בלבנון וזה נכון מול הרשות הפלסטינית, זהו אתגר שאני קורא לו 'צריך להבטיח שקט' בחלום שלי 'ותשקוט ארץ 40 שנה' ואחרי זה אולי יהיה הסכם מדיני, כמו שהיה עם ממשלה פונקציונאלית במצרים ובירדן.

אני רוצה להתחיל ב-4 משה מגמות, מאפייני המלחמה ולבוא ולומר שמה שראינו, פחות או יותר מסוף שנות ה-80 אנחנו נמשיך לראות ואם לא ננסה להתמודד אחרת עם המאבק הזה אנחנו אנשי הצבא, לא נספק פתרונות לדרג המדיני, אפילו אם יתנו לנו לנצח לא נוכל לנצח. ארבע מגמות על ואני חושב שלהוציא אחת או שתיים רובן רלוונטיות למלחמה הא-סימטרית שאנחנו צריכים להתמודד איתה.

המגה מגמה הראשונה זה מעבר מעולם קוטבי מובל ומונהג על ידי ארה"ב ובנות בריתה באירופה לעולם מולטי פולארי, בגלל שינויים דרמטיים, כלכליים, פוליטיים וצבאיים, התנועה הזאת נעה מהמערב לדרום ולמזרח שינויים דרמטיים כלכליים, פוליטיים וצבאיים, אנשי כלכלה שכאן ואנשי עסקים יודעים את המושג "בריק", מדינות "בריק" זה (BRIC – Brazil, Russia, India, China), 40 אחוז מכלכלת העולם כבר היום, 50 אחוז מצריכת הcement בעולם זה סין, 50 אחוז מאכילת חזיר זה סין, שליש מהפלדה ורבע מהאלומיניום. איפה החוצפה של בוליביה ונצואלה לפני 10 שנים לגרש את השגריר אמריקאי? אני כבר לא מדבר על הנאומים של אחמדיניג'ד, נגד ארה"ב, המגמה הזאת אנחנו צריכים להיערך לה, יש לה השלכות אסטרטגיות בגלל הברית הצודקת והנכונה בינינו לבין האמריקאים, אבל אנחנו צריכים להסתכל גם על מקומות אחרים ומה קורה כתוצאה מזה, אני אעצור כאן כי אני חושב שזו הרצאה בפני עצמה.

המגמה השנייה, זה השפעת הגלובליזציה על החרפת המאבק בין הציוויליזציות, כאשר השלטון המרכזי חלש, דיס פונקציונאלי, האנשים לא סובלים וואקום ואם הם לא סומכים על אבו מאזן הם חוזרים לדת, הם חוזרים למשפחה, הם חוזרים לחמולה. ומי שמוביל מגמה כזאת, בג'נין וחברון ואלה שני קצוות עם הרבה מאוד אנשים ועם הרבה מאוד פלגים קיצוניים של החמאס והג'יהאד האסלאמי ותורמים מטורקיה ומגרמניה ומיפן משקיעים שם כסף.

ראש העיר, השתתפתי ב-2-3 פגישות כאלה, מבין שיש לו אחריות לדאוג לעבודה באותם מקומות והוא מבין את הקשר, בשעתו זה היה עם פוקסי כמח"ט חברון והם יכולים לסכם טוב יותר איזה מחסום להוריד ואיזה לא להוריד על מנת שיהיה שקט והכלכלה תצמח וכו' וכו', יום אחד יתחזק השלטון המרכזי ואז אולי הסכם כתוב עם הרשות הפלסטינית יהיה לו גם תוקף, כי אבו מאזן יוכל לעשות מה שהוא רוצה לעשות, היום הוא לא יכול.

המגמה השלישית, עליה של האסלאם הקיצוני, הרדיקלי והטרור כולל עליה באלימות של שחקנים לא מדינתיים, המגמה הזאת קיימת, מתחזקת ותמשך, זה מכונה non state actors. המגמה האחרונה היא עליה באיומים ביטחוניים לא מסורתיים, nontraditional security risks, שביניהן הבולט ביותר והמטריד ביותר זה הפרוליפרציה של הנשק הגרעיני, מה שאירן עושה כראש חץ בנושא הזה לאחר שיש הסכמים כלשהם עם הצפון קוריאנים, ואני לא יודע אם הם מקוימים או לא, לאף אחד כרגע אין את הראש להסתכל על ההסכם החשוב הזה כמסר לאיראן

אבל תראו מה קורה מאז מול אלג'יריה, הצרפתים מול מצרים, מול טורקיה ותראו איפה המזרח התיכון הזה יהיה בעוד 15 שנה בתחום תפוצת הגרעין.

דמוגרפיה כמגמה עולמית, חוזים ב-2050, 9 מיליארד תושבים על כדור הארץ. ופה אני מוסיף מגמה שלישית שנוגעת לעליה באיומים הביטחוניים הלא מסורתיים וזה המגה התפתחות, מגה עיור, ערי ענק. 50 אחוז מאוכלוסיית העולם גרה בערים גדולות, ב-2030 70 אחוז, יש היום כבר 19 ערים בעולם שנחשבות למגה-ערים, מעל ל-15 מיליון תושבים. אל-קעידה מתמקדים באזורים שבהם יש צפיפות אוכלוסים ובהן הערים.

אני רוצה להוסיף למגמות האלה גם מגמות צולבות כמו נפילת משטרים מתונים ששיגו נשק גרעיני, זה יכול להיות במצרים, בערב הסעודית והכי מטריד בפקיסטן, זה מגה פיגוע והסיכון שבהתחברות הטרור הקיצוני עם נשק בלתי קונבנציונאלי שיהפכו את הרצון ליצירת מגה פיגוע ליכולת ויאפשר מימוש.

מה המשמעות של הדברים האלה?

אזהרה, אני מבקש שלא תבינו מדבריי ומההתמקדות שלי בהמשך ההרצאה במלחמה הא-סימטרית שהמלחמה הסימטרית חלפה לה מן העולם, לא נכון, לחיזבאללה אין חיל אויר ואין אוניות ואין טנקים, אותו דבר לרשות הפלסטינית, אותו דבר לאל-קעידה ולסונים בעירק ואתו דבר לטאליבן באפגניסטן והיכולות האלה הן קריטיות לפיתוח יכולות שנוגעות למצב מלחמה, מגננה ומתקפה לדעתי נצטרך אותן גם במלחמה הסימטרית.

כשאני מסתכל מה אנחנו יודעים על המלחמה הסימטרית מול הא-סימטרית פתאום זו הסימטרית נראית לנו קלה, ידועה, מוכרת, אנחנו גדלנו עליה, אפשר לדבר עליה, כל אחד חווה בפינה שלו את הניסיון שנוגע למלחמה הזאת, כאילו אנחנו מתגעגעים אליה ומנסים לא פעם להשתמש בידע ובניסיון שגדלנו כמפקד כיתה ופלוגה וגדוד וחטיבה ולבוא ולומר 'הנה, אם כל מה שעשיתי במלחמה הזאת כל כך טוב למה אני לא יכול לעשות את זה גם במלחמה הזאת?' אם לא נשים את המלחמה הא-סימטרית במוקד ההתמודדות שלנו בשנים הקרובות לא נצליח לספק אותו ביטחון שדיברתי עליו בתחילת דבריי.

מוקד הכול ומעל הכל, הלחימה בטרור, אותה מלחמה א-סימטרית זה תחום חדש, דינמי ומתפתח כל הזמן, לדעתי ימיו כ-20 שנה בעת החדשה, לא יותר מזה. החל בשנות ה-80, תחילת שנות ה-90, אם אתם רוצים במלחמת המפרץ הראשונה.

בעיירה מזרחית לטהרן נפגשים לפחות פעם בחודש מומחים סורים, מהחמאס, מהחיזבאללה, הסונים בעירק ואיראנים ומחליפים ביניהם דעות על הניסיון שהם צברו בחודש האחרון וממה כדאי להפיק לקחים, תראו לי גורם ערבי שעושה את הדברים האלה.

כמה זמן לוקח לנו להפיק לקח באירוע שקורה במעצר במחנה בלטה עד שזה מגיע לכל הצבא? מה למדנו מהמלחמה הסימטרית ורלוונטי לעתיד?

המלחמה הא-סימטרית היא משבר תמידי, עיקש, רצוף ומתמשך לאורך זמן ובאינטנסיביות משתנה, פעם הוא מאוד גבוה ופעם הוא מאוד נמוך, זה משבר מורכב, משולב בעל מימדים רבים, רבים יותר מאשר אלה במלחמה הסימטרית ובליבו של המשבר הזה האדם, האנשים, האזרחים.

אנשים הם מוקד שדה הקרב גם בצד של האויב וגם בצד שלנו, עוטף עזה ושדרות ואני לא מתיימר לחדש, אני מתיימר להבליט ולשים את הדברים על השולחן כפי שאני רואה אותם. האנשים הם המוקד, אם נבין שבשכונה שלנו מכניסים את האנשים למאבק הזה ולמלחמה הזאת אנחנו נתנהל מולה אחרת. אין אפשרות לבודד את שדה המערכה ולנקותו מאוכלוסייה, זה אופי המלחמה הא-סימטרית, היא מתוך האוכלוסייה, בקרב האוכלוסייה ונגד האוכלוסייה, ובמקרה הזה גם שלנו.

היא קשה לחיזוי, בגלל מסות של אנשים שקשורים בה. הטכנולוגיה מאוד חשובה בה אבל מה שעושה את המלחמה הזו לכה שונה זה האנשים. לכן ברור כי במוקד המלחמה הזו, המאמץ הצבאי בלבד איננו מספיק, המאמץ הצבאי במלחמה הא-סימטרית חייב להשתלב עם מכלול של מאמצים כלכליים, חברתיים, תעסוקתיים, משפטיים ולא פחות חשוב, עוצמת הסיפור. אני מציע לכם לקרוא את "מלכים ג'" של יוכי ברנדס ותבינו מה זה עוצמת הסיפור, היא מגדירה את זה יותר מאשר חרב או משהו אחר, אנחנו לפעמים מזלזלים בזה.

מי זוכר את הניצחון המרשים של האמריקאים בעירק? תוך חודש נפל המשטר של סאדאם חוסיין.

מי זוכר ניצחון מרשים שלנו באירועים מסוימים? האויב מגדיר תורה בצורה יותר ברורה מאיתנו לפעמים. מפקד משמרות המהפכה, עלי ג'אפרי טען שמשימת משמרות המהפכה היא תרבותית, פוליטית וצבאית ומשתמשים בכלים האלה במשולב מתי שנוח, אז זה הזמן לבוא ולומר שיש פה מימד פעולה חמישי, שהוא המפתח לניצחון המלחמה הא-סימטרית.

המימד החמישי הוא המימד המשולב, ממלחמת טרויה ואם אתם רוצים עד מלחמת העולם השנייה היו שני מימדי פעולה, המימד היבשתי והמימד הימי, כשאני מדבר על מימד פעולה יבשתי אני מדבר על מימד פעולה מהיבשה וביבשה ולפחות את המטוסים הראשונים בעולם עד מלחמת העולם השנייה ראו ככאלה, ארטילריה מעופפת, חיל האוויר הראשון בעולם הוקם בארה"ב במלחמת העולם השנייה כמימד השלישי.

בסוף שנות ה-60' תחילת שנות ה-70' החל להתפתח מימד פעולה רביעי, מימד פעולה קיברנטי, סייברי, הוא בא כתוצאה מגל המידע שטופר מגדיר אותו כגל שלישי, קריטי. אם רוצים להצליח במלחמה הבאה הא-סימטרית, מסוף שנות ה-90' מימד הפעולה בקרב אוכלוסיה אזרחית וממנה הוא מימד משולב בו יש יבשה, אויר, ים, מודיעין ושולב צבאי-אזרחי.

מוביל מימד הפעולה הזה הוא צבא היבשה. גם אם מפעילים אויר. אם מח"ט חברון ואלוף פיקוד מרכז או דרום לא יבינו שהם אחראים על מימד הפעולה המשולב כי הוא מורכב מאנשים אנחנו לא נצליח להביא הישג בתחום הזה.

כשאתה נדרש לעשות פעולה עמוקה, לפעול בפילדלפי או ברפיח, או חומת מגן, אתה צריך להבין שיום אחרי שאתה חוזר משם אתה צריך לדאוג לשקט, להעביר את השטח הזה לגורמים שפועלים שם, כי המבחן הוא בסוף שקט.

מראש אתה צריך לחשוב באיזה מטרות ויעדים אתה לא פוגע בהם כי הנזק שיגרם ביום שלאחר מכן הוא בלתי נסבל, תראו כמה זמן לקח לאמריקאים [בעיראק לבנות מחדש] גורמי ביטחון, צבא ומשטרה שהיו שמה, רק מישהו אחר היה צריך לתת להם משכורת בעירק. הם עכשיו

מתחילים להרגיש את הדברים האלה, אז אולי אלה דברים שלא צריך להרוס אותם מראש? המפקד שאחראי לפעולה המשולבת, תכנונה, גיבושה, תרגולה והוצאתה לפועל הוא המפקד ביבשה.

אני מאמין שלהשיג שקט בין התקופות האינטנסיביות האלה זה יעד שניתן להשגה אם יקבעו מפקד ברור למלחמה הזאת המשולבת במימד החמישי שהוא מפקד ביבשה ויבנו אותו לכך. אני מבקש להזכיר כאן גם עוד מספר מאפיינים בקצרה, אחד זה הטרור, הוא פועל בסביבה סימפטית, אזרחית ונתמך על ידי מערכות חיצוניות, חיזבאללה על ידי איראן, הסורים בעירק על ידי אל-קעידה וכו'.

יש לנו נטייה כאנשי צבא לראות היררכיה בצד השני, הארגונים הם אינם היררכיים, המהנדס בשכם הכין פצצות ומטענים לעז א דין אל קאסם ולפלוגות ירושלים ולגדודי אל אקצה ופתאום אתה מבין שלתפוס אותו מנטרל יותר מהם גורמי טרור שפועלים נגדך מאשר לנסות לשבור ארגון היררכית.

יש קושי לפעול בסביבה אזרחית בגלל חוסר לגיטימיות, מעבדה שמתפוצצת בגלל תאונה, בסופו של דבר תביא את אותה תוצאה ולא תתן לגיטימציה לצד השני לפעול, אנחנו קוראים לזה מערכה חשאית, במערכה חשאית אפשר להגיע להישגים מדהימים, על ידי פעולה רציפה בצד השני והכנת כוחות שיכולים לעשות את הדברים האלה.

פעולה במעגלים קצרים ומהירים, הזכרתי כאן את אותם אמבטיות מודיעין של אנשי הסיגינט והויזינט והיומינט בחקירות, שמו את כולם בחמ"ל אחד, הזרימו את כל המידע לאותו מקום ויצרו קשר ביניהן לבין ה shooter בשניות ואז יש תוצאות.

אני חושב שהאתגרים שעליהם דיברתי גם מחייבים מנהיגים ומפקדים שגדלו אחרת לשנות כמעט את תחושת הבטן שלהם כי זו מלחמה שונה.

נכון שיש היום יותר ויותר מפקדים שכבר צמחו כשהם נלחמים באותה לוחמה חדשה, נדרשת מהם כתוצאה מזה איכות מיוחדת, להפעיל מומחים, כי יש פה הרבה תחומים שאתה לא מבין בהם כי לא גדלת ולא עסקת בהם, הם צריכים להבין במקצוע צבאי, להבין בטכנולוגיה, לתת מענה משולב לבעיות, אין שום בעיה שניתנת לפתרון רק מהאוויר או רק מהים או רק מהיבשה, הלוקסוס הזה אבד לנו. הם צריכים להבין שהמאבק הזה דורש כושר התמדה לאורך זמן, פיתוח מנהיגות צוותית ולבסוף אותה יכולת להתחדש וללמוד כל הזמן ולהבין כי בעידן הזה היבשה היא במוקד ההתמודדות עם המלחמה הא-סימטרית, הנושא הזה לא הוכרע בצבא.